

SOCIĀLĀ POLITIKA

Ramona Petraviča

Sociālās jomas svarīgākie akcenti 2021.–2027. gada plānošanas periodā

[doi:10.25143/soc-darbs_2021_ISBN-9789934563928_015-024](https://doi.org/10.25143/soc-darbs_2021_ISBN-9789934563928_015-024)

Labklājības nozares izaicinājumi, uzdevumi, prioritātes un iespējas jāskata gan Eiropas Savienības fondu 2021.–2027. gada plānošanas perioda griezumā, gan konkrētāk – saskaņā ar Latvijas Republikas Ministru kabineta 2020. gada 4. marta rīkojumu Nr. 95 “Par nozaru politiku pamatnostādņem 2021.–2027. gada plānošanas periodam”, kurā akcentētas saliedētas sabiedrības politikas, sociālās aizsardzības un darba tirgus, kā arī bērnu, jaunatnes un ģimenes attīstības un resocializācijas politikas pamatnostādnes.

Šajos politikas virzienos labklājības nozarē jau iepriekš daudz paveikts: ministrijas prioritāte ir bijusi minimālo ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošana, jo īpaši pensionāru un mazāk aizsargāto cilvēku dzīves uzlabošana, tāpat daudz darīts un tiks turpināts strādāt, lai nodrošinātu arvien pieejamākus, individuālajām vajadzībām atbilstošus sociālos pakalpojumus cilvēkiem, kuriem ir ierobežotas spējas sevi aprūpēt funkcionālo traucējumu un vecuma dēļ, lai pilnveidotu atbalstu ģimenēm.

Jāuzsver, ka 2021.–2027. gada plānošanas periodā sociālajā jomā ir šādi galvenie izaicinājumi:

- sabiedrības novecošanās un migrācija, kas rada kvalificēta darbaspēka trūkumu, – spiediens uz sociālās aizsardzības sistēmas finansiālo ilgtspēju un adekvātumu;
- darba tirgus pārmaiņas, tostarp tehnoloģisko izmaiņu un digitalizācijas ietekmētās, – nestandarta darba vietu pieaugums, kvalitatīvu darba vietu izaicinājumi (adekvāts atalgojums, droša un veselībai nekaitīga darba vide, sakārtotas līgumattiecības, darba un ģimenes dzīves līdzsvars, sociālā aizsardzība, apmācību pieejamība);
- nodarbinātības iespēju un bezdarba reģionālās atšķirības un aktīvo nodarbinātības pasākumu pārklājums bezdarbniekiem;

- ienākumu nevienlīdzība, materiālā nenodrošinātība un augsts nabadzības risks (īpaši vecāka gadagājuma cilvēkiem, cilvēkiem ar invaliditāti, bezdarbniekiem, personām, kas dzīvo zemas darba intensitātes mājsaimniecībās);
- sociālo pakalpojumu nepietiekamā pieejamība (tostarp reģionāli) un vājā atbilstība cilvēku individuālajām vajadzībām;
- mājokļu infrastruktūras tūkums dažādām mērķa grupām, tostarp bērniem no ārpusģimenes aprūpes, personām ar invaliditāti u. c. iedzīvotāju grupām.

Lai pārvarētu šos izaicinājumus, sekmētu nodarbinātību, attīstītu sociālos pakalpojumus un nodrošinātu to pieejamību, kā arī veicinātu atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju sociālo iekļaušanu, 2021.–2027. gada plānošanas periodā labklājības nozarē plānots Eiropas Savienības fondu finansējums – 351 miljons eiro (Eiropas Sociālā fonda finansējums 325 miljoni un Eiropas Reģionālās attīstības fonda finansējums 26 miljoni eiro), lai sniegtu atbalstu:

- **bezdarba mazināšanai** (bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto personu kvalifikācijas un prasmju paaugstināšanai atbilstoši darba tirgus pieprasījumam, nelabvēlīgā situācijā esošu bezdarbnieku un ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju iekļaušanās darba tirgū sekmēšanai, gados vecāku un darbspēju zaudēšanas riskam pakļauto nodarbināto darbspēju saglabāšanai un nodarbinātības paldzināšanai, sociālās uzņēmējdarbības atbalstam, *EURES*¹ tīkla darbības nodrošināšanai, Nodarbinātības valsts aģentūras veikspējas stiprināšanai un pakalpojumu modernizēšanai bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto personu mērķētam atbalstam);
- **kvalitatīvām darba vietām** (darba aizsardzības un darba tiesību normatīvo aktu praktiskās ieviešanas veicināšanai, neregistrētās nodarbinātības samazināšanai un darba aizsardzības un darba tiesību uzraudzības un kontroles pilnveidei, ilgāka un labāka darba mūža veicināšanai);
- **vienlīdzīgu iespēju un diskriminācijas novēršanas veicināšanai** (darba devēju atbalsta pasākumiem iekļaujošas darba vides un diskriminācijas novēršanas jautājumos, diskriminācijas riskam pakļautajām sabiedrības grupām vienlīdzīgu iespēju un tiesību realizēšanai dažādās dzīves jomās);
- **invaliditātes prevencijai un seku mazināšanai, pilnvērtīgai dzīvei personām ar invaliditāti vai funkcionāliem ierobežojumiem, kā arī sabiedrībā balstītu pakalpojumu un citu atbalsta pakalpojumu attīstībai**

¹ *EURES* – Eiropas nodarbinātības dienests.

R. Petraviča. Sociālās jomas svarīgākie akcenti 2021.–2027. gada plānošanas periodā

- (sabiedrībā balstītu pakalpojumu attīstībai un sniegšanai (deinstitutionalizācijai), sociālo pakalpojumu efektivitātes un pieejamības palielināšanai, paliatīvās aprūpes pakalpojuma pilnveidei, inovāciju attīstībai sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu sniegšanā, profesionāļu komandas atbalstam nemotivētiem cilvēkiem ar garīga rakstura traucējumiem, speciālistu atbalsta komandām vecākiem uzreiz pēc smagas diagnozes vai invaliditātes noteikšanas bērnam palīdzībai pieejamas dzīves vides veidošanai);
- **nevienlīdzības mazināšanai ģimenēm, īpaši ģimenes locekļiem, kuri nonākuši sarežģītās dzīves situācijās, ārpusģimenes aprūpes iespēju attīstībai** (ģimeniskā vidē balstītu ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu attīstībai, atbalsta instrumentu izstrādei un ieviešanai ģimenes funkcionalitātes stiprināšanai, prevencijas, diagnostikas un sociālās rehabilitācijas atbalsta pasākumiem ģimenēm ar bērniem krīzes situācijā, pasākumiem ģimenes un darba dzīves saskaņošanai, speciālistiem, kuru profesionālā darbība saistīta ar bērnu tiesību aizsardzības nodrošināšanu);
 - **iedzīvotājiem, risinot sociālas situācijas**, – sociālā darba attīstībai pašvaldībās (supervīzijām sociālā darba speciālistiem, mentoru piesaistei sociālo dienestu jaunajiem darbiniekiem, sociālā darba jomas profesionālās augstākās izglītības un tālākizglītības nodrošināšanai).

Sociālo un nodarbinātības pakalpojumu pieejamības veicināšanai Atveseļošanās un noturības mehānisma plānā 2021.–2026. gadam ir paredzētas investīcijas 83,9 miljonu eiro apmērā. Tās tiks izmantotas:

- **bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto iedzīvotāju iesaistei darba tirgū** (mērķētiem, secīgiem un savstarpēji papildinošiem atbalsta pasākumiem, lai sekmētu iekļaušanos darba tirgū produktīvās un labas kvalitātes darba vietās, īpašu uzsvāru liekot uz pārkvalifikāciju un prasmju pilnveidi);
- **publisko pakalpojumu un nodarbinātības pieejamības veicināšanai** (valsts un pašvaldības ēku vides pieejamības nodrošināšanai, atbalsta pasākumiem cilvēkiem ar invaliditāti mājokļu vides pieejamības nodrošināšanai);
- **ilgstošas sociālās aprūpes pakalpojuma noturības un nepārtrauktības nodrošināšanai** (ilgstošas aprūpes institūciju pielāgošanai epidemioloģiskā apdraudējuma situācijai, jaunu, ģimeniskai videi pietuvinātu senioriem domātu aprūpes institūciju izveidei pašvaldībās un esošo transformācijai par multifunkcionāliem sociālo pakalpojumu sniedzējiem);
- **sociālās integrācijas kompetenču attīstības centra izveidei cilvēku ar funkcionēšanas traucējumiem drošumspējas veicināšanai** (vides pieejamībai, infrastruktūras attīstībai pakalpojuma kvalitātes nodrošināšanā,

tehnoloģiju un materiāltehniskās bāzes pilnveidei, izglītības programmu īstenošanai, atbalstam speciālistiem darbam ar personām ar funkcionēšanas traucējumiem);

- **prognozēšanas rīka izstrādei sociālās apdrošināšanas sistēmas ilgtermiņa prognozēm** (jauna, kvalitatīva prognozēšanas rīka izstrādei, kas ļaus veikt sociālās apdrošināšanas sistēmas ilgtermiņa prognozes līdz nepieciešamai detalizācijas pakāpei);
- **informācijas sistēmu pilnveides atbalstam** (Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras pamatdarbības informācijas sistēmu modernizācijai, Valsts datu analītikas un statistikas koplietošanas platformas izveidei).

2021.–2027. gada plānošanas periodā Eiropas Sociālā fonda plus programmā materiālās nenodrošinātības mazināšanai plānots turpināt sniegt pārtikas un / vai pamata materiālo palīdzību vistrūcīgākajām personām, šim mērķim novirzot 44 miljonus eiro finansējumu.

Sociālā darba un sociālo pakalpojumu attīstība ir būtiska Labklājības ministrijas prioritāte un sabiedrības nepieciešamība, tādēļ ministrijas sagatavotās Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam ietver arī galvenos izaicinājumus sociālās labklājības jomā šajā laikposmā, tostarp profesionālu un kompetentu sociālo pakalpojumu sniegšanā iesaistīto cilvēkresursu nodrošināšanu, sabiedrības mainīgo vajadzību (arī demogrāfijas ietekmē) savlaicīgu salāgošanu ar sociālo pakalpojumu piedāvājumu un ilgtspēju.

Valstī aizvien ir izteiktas reģionālās atšķirības sociālo pakalpojumu klāstā un kvalitātē, kā arī nepietiekama dažādu jomu speciālistu un institūciju sadarbība sociālo problēmu risināšanā. Tāpat Latvijā izdevumi sociālajai aizsardzībai ir vieni no zemākajiem Eiropas Savienībā. Turklāt šogad par realitāti kļūs administratīvi teritoriālā reforma. Tā būs diezgan liels izaicinājums sociālo pakalpojumu un palīdzības nodrošināšanā iedzīvotājiem.

Darbā ar trūcīgām, maznodrošinātām un citās dzīves grūtībās nonākušām personām, kā arī ar māsaimniecībām sociālajam dienestam un tajā strādājošajiem sociālā darba speciālistiem ir visbūtiskākā loma. Īstenojot administratīvi teritoriālo reformu un veidojoties “jaunajām” pašvaldībām, sociālajiem dienestiem būs jāveic būtiskas organizatoriskās pārmaiņas, kas skars gan cilvēkresursu un infrastruktūras pārstrukturēšanu, gan procesu tālāku pārskatīšanu un veidošanu tā, lai visiem pašvaldības iedzīvotājiem neatkarīgi no viņu dzīvesvietas arī turpmāk būtu vienlīdzīgi pieejami nepieciešamie sociālie pakalpojumi, tostarp sociālā darba pakalpojums. Tāpat, ņemot vērā šobrīd atšķirīgās pieejas sociālās palīdzības pabalstu nodrošināšanā dažādās pašvaldībās, būs jāsalāgo arī sociālās palīdzības pabalstu veidi un lielums, lai, apvienojoties pašvaldībām, sociālā palīdzība tiktu sniegta vienādi visiem “jaunās” pašvaldības iedzīvotājiem.

R. Petraviča. Sociālās jomas svarīgākie akcenti 2021.–2027. gada plānošanas periodā

Pēc administratīvi teritoriālās reformas tiks saglabāti šādi sociālā dienesta uzdevumi:

- veikt sociālo darbu ar personām, ģimenēm un personu grupām;
- informēt iedzīvotājus par sociālajiem pakalpojumiem un sociālo palīdzību;
- sniegt sociālos pakalpojumus vai organizēt to sniegšanu ģimenēm ar bērniem, kurās ir bērna attīstībai nelabvēlīgi apstākļi, audžuģimenēm, aizbildņiem, personām, kuras aprūpē kādu no ģimenes locekļiem, invalīdiem, pensijas vecuma personām, personām ar garīga rakstura traucējumiem un citām personu grupām, kurām tas nepieciešams;
- novērtēt klientu vajadzības, materiālos un personiskos resursus (motivāciju, nepieciešamās zināšanas un prasmes, izglītību, profesiju u. c.) un sociālā atbalsta sistēmu;
- sniegt sociālo palīdzību;
- noteikt klienta līdzdarbības pienākumus, vienojoties ar viņu par veicamajiem pasākumiem;
- administrēt pašvaldības budžeta līdzekļus, kas novirzīti sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanai;
- novērtēt sociālā dienesta administrēto un pašvaldības finansēto sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības kvalitāti;
- veikt sociālās vides izpēti, noteikt problēmas, kā arī piedalīties pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumentu, pašvaldības politikas plānošanas dokumentu un institūcijas vadības dokumentu izstrādē sociālā dienesta kompetences jomā.

Sociālajiem dienestiem kopā ar pašvaldību vadītājiem un administrācijām būtiski ir savlaicīgi izdiskutēt procesus un dažādos līdzšinējās darbības modeļus, meklēt kopīgos virzienus un risinājumus un izstrādāt plānus to realizācijai un turpmākajai sociālajai politikai, neatstājot pārmaiņas uz pēdējo brīdi. Sociālajiem dienestiem kā savas nozares profesionāļiem būtu jāuzņemas vadošā loma pašvaldības turpmākās sociālās politikas veidošanā. Šāda veida pārmaiņas ir sarežģīts process, taču tas paver plašas iespējas sociālo pakalpojumu un atbalsta pilnveidošanai un attīstībai.

Ikdienā sociālie darbinieki, sociālie rehabilitētāji un sociālās palīdzības organizatori ir tie profesionāļi, kas strādā ar cilvēkiem, kuri ir nonākuši grūtībās. Viņu prasme sniegt atbalstu sabiedrībai sevišķi svarīga ir ārkārtas situācijā, kad Covid-19 pandēmijas dēļ ir paplašināts pakalpojumu un palīdzības saņēmēju loks.

Ar Covid-19 izplatību saistītā ārkārtas situācija valstī būtiski palielina sociālā darba speciālistu darba apjomu un intensitāti. Speciālistiem daudz vairāk nekā līdz šim nākas saskarties ar smagākām krīzes situācijām, jāspēj meklēt un

lietot jaunas darba metodes un resursus, piemēram, strādāt ar klientiem attālināti, vairāk izmantot informācijas tehnoloģijas. Sociālā darba speciālistiem ir jāspēj ne tikai pašiem saglabāt iekšējo mieru un pārvarēt personīgās stresa situācijas, bet arī palīdzēt klientiem, sniedzot emocionālu un psiholoģisku atbalstu un palīdzību, kā orientēties daudzveidīgajā informācijā. Profesionāli sagatavotam, izglītotam sociālā darba speciālistam, kurš saņem pietiekamu profesionālu atbalstu, arī supervīziju veidā, ir jāspēj sniegt klientiem nepieciešamo atbalstu, efektīvi reaģēt uz krīzēm un ārkārtas situācijām. Jāuzsver, ka sociālā darba profesijā parasti strādā entuziasti, kuri ir gatavi pielāgoties, rast risinājumus dažādās nestandarta situācijās, pieņemt pārmaiņas un arī uzņemties tajās vadošo lomu.

Sociālo pakalpojumu klāsts iedzīvotājiem kļūst daudzveidīgāks un plašāk pieejams, arī pateicoties nevalstiskajām organizācijām. Daudzas pašvaldības ar tām slēdz līgumus par sociālo pakalpojumu sniegšanu. Neapšaubāmi, nevalstisko organizāciju loma ir ļoti svarīga un nozīmīga.

Runājot par izaicinājumiem, jāpiemin deinstitucionalizācija: ar Eiropas Savienības atbalstu Latvijā ir uzsākts deinstitucionalizācijas process. Diemžēl deinstitucionalizācijas projektu īstenošana ir aizkavējusies, tāpēc rezultāti kļūst redzami pakāpeniski. Par spīti izaicinājumiem projektu īstenošanā, atbalstu no deinstitucionalizācijas projektiem līdz 2020. gada beigām ir saņēmuši 646 cilvēki ar garīga rakstura traucējumiem un 1354 bērni ar funkcionāliem traucējumiem. Pabeigti ir 11 no 72 sociālo pakalpojumu infrastruktūras izveides projektiem. Jaunus vai pilnveidotus sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus var saņemt 28 sociālo pakalpojumu sniegšanas vietās – dienas aprūpes centros, specializētajās darbnīcās, grupu dzīvokļos, sociālās rehabilitācijas pakalpojumu centros. Papildus darbojas un tiek veidoti arī jauni sociālo pakalpojumu sniedzēji, kas strādā ārpus deinstitucionalizācijas projektiem.

Vienlaikus jāuzsver, ka šo projektu īstenošanu būtiski ir bremsējusi gan pašvaldību politiku un citu darbinieku, gan iedzīvotāju negatīvā attieksme pret projektu procesu un nevēlēšanās plānot un attīstīt sabiedrībā balstītus sociālos pakalpojumus gan cilvēkiem ar garīga rakstura traucējumiem, gan arī pārējām deinstitucionalizācijas projekta mērķa grupām. Vēl pagājušā gada beigās, kad pašvaldības sāka plānoto sociālo pakalpojumu sniegšanas vietu izveidi, dažkārt iedzīvotāji asi iebilda, jo nevēlējās tās savas dzīvesvietas tuvumā. Lai veicinātu attieksmes maiņu, ir notikušas tikšanās un skaidrojoši, izglītojoši pasākumi, arī sabiedrības informēšanas kampaņas, un šis darbs turpinās. Attieksme mainās, bet tas notiek ļoti lēni.

Atbalsta sniegšana cilvēkiem ar garīga rakstura traucējumiem un bērniem ar funkcionāliem traucējumiem aktīvi notiek plašā teritorijā, bet vērojamas arī reģionālas atšķirības. Piemēram, Zemgales reģionā pakalpojumus aktīvi attīsta

R. Petraviča. Sociālās jomas svarīgākie akcenti 2021.–2027. gada plānošanas periodā

un sniedz Jelgavā un Jēkabpilī, kā arī Jelgavas, Bauskas, Dobeles un Vecumnieku novadā, Vidzemes reģionā – Valmierā, kā arī Madonas, Alūksnes, Lubānas, Naukšēnu, Amatas un Smiltenes novadā, Kurzemes reģionā – Liepājā, Saldus un Kuldīgas novadā, Latgales reģionā – Rēzeknē, Daugavpilī un arī Ludzā, kā arī Daugavpils, Balvu, Rugāju un Ilūkstes novadā.

Nozarē diemžēl trūkst profesionālu sociālo darbinieku. Sociālais darbs ir sirds profesija – darīt šo darbu godprātīgi nozīmē būt ar siltu sirdi un radošu, atvērtu prātu. Vienlaikus tā ir arī drosme – pieņemt cilvēkus tādus, kādi tie ir, un darīt viņiem labu. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 10. pantā ir noteikts, ka uz vienu tūkstoši iedzīvotāju jābūt vismaz vienam sociālā darba speciālistam. Latvijā 2019. gadā sociālos pakalpojumus pašvaldību iestādēs (tostarp sociālajos dienestos, to struktūrvienībās, sociālās aprūpes centros, dienas centros u. tml.) sniedza un tajās tika nodarbināti 2092 sociālā darba speciālisti. 2019. gadā likuma norma tika izpildīta tikai 75 % apmērā. Jāņem arī vērā, ka sociālā darba speciālisti nav tikai sociālie darbinieki, bet tie ir arī sociālie rehabilitētāji, sociālie aprūpētāji un sociālās palīdzības organizatori. Eiropas Savienības struktūrfondu 2014.–2020. gada plānošanas perioda projektā Nr. 9.2.1.1/15/I/001 “Profesionāla sociālā darba attīstība pašvaldībās” Labklājības ministrijas un nodibinājuma *Baltic Institute of Social Sciences* speciālisti no 2016. gada novembra līdz 2017. gada oktobrim veica pētījumu “*Ex ante*” izvērtējums pašvaldību sociālo dienestu darbības efektivitātes novērtēšanai”, kura rezultāti parādīja, ka augstā darba slodze un papildu personāla resursu trūkums sociālajos dienestos ir uzskatāms par vienu no būtiskākajiem iemesliem, kāpēc valstī nav attīstīts preventīvais sociālais darbs, lai izvērtētu iespējamus riskus un novērstu krīzes situācijas. Nenoliedzami, sociālais darbs ir emocionāli smags, turklāt augstā darbinieku noslodze, ko rada cilvēkresursu trūkums, izraisa profesionālo izdegšanu un kadru mainību. Tāpat būtisks ir arī atalgojums – sociālo darbinieku vidējā darba samaksa diemžēl ir zemāka nekā vidējā darba alga valstī. Svarīga ir arī sociālā darba klientu un sabiedrības attieksme un sociālā darba profesijas novērtējums. Sociālajiem darbiniekiem bieži vien nākas saskarties ar aizspriedumiem, negatīvu un pat nosodošu attieksmi, sociālais darbs tiek jaukts ar sociālās palīdzības (pabalstu) piešķiršanu un kopumā netiek augstu novērtēts Latvijas sabiedrībā.

Arī valsts un pašvaldību ilgstošās aprūpes institūcijās bieži vien trūkst sociālo aprūpētāju. Nav noslēpums, ka atalgojums ir viens no galvenajiem speciālistu deficīta cēloņiem.

Jau vairākus gadus valsts finansējums mērķdotācijām sociālajiem darbiniekiem, kas strādā ar ģimenēm ar bērniem, ir iekļauts ministrijas budžeta pieprasījuma sadaļā. Ministru kabineta 2017. gada 19. decembra noteikumi Nr. 778 “Noteikumi par valsts budžeta mērķdotāciju sociālo darbinieku darbam

ar ģimenēm un bērniem piemaksai pie mēnešalgas 2018. gadā” zaudēja spēku 2019. gada 1. janvārī, tādēļ Labklājības ministrija 2018. gada augustā iesniedza papildu finansējuma pieprasījumu 17 prioritāro pasākumu īstenošanai 2019.–2021. gadā, tostarp arī mērķdotācijas pieprasījumu izmaksu nodrošināšanai sociālajiem darbiniekiem. Taču atbilstoši 2019. gada valsts budžeta iespējām Ministru kabinets atbalstīja tikai četras Labklājības ministrijas prioritātes, kuras attiecīgi tika ietvertas budžeta līdzekļu pieprasījumā. Mērķdotācija piemaksai pie sociālo darbinieku mēnešalgas netika atbalstīta, līdz ar to tā netika iekļauta arī vidējā termiņa budžeta plānā, proti, 2019., 2020. un 2021. gadam.

Pašvaldības tika aicinātas nodrošināt pienācīgu atalgojumu sociālajiem darbiniekiem jau esošās atlīdzības sistēmas ietvaros, jo darba alga, nenoliedzami, ir spēcīgs motīvs darbinieku piesaistei un noturēšanai nozarē. Lai gan darba algas noteikšana sociālajam darbiniekam ir pašvaldības kompetence, sadarbībā gan ar Latvijas Pašvaldību sociālo dienestu vadītāju apvienību, gan ar Latvijas Pašvaldību savienību un Latvijas Sociālo darbinieku biedrību ministrija ir sniegusi virkni priekšlikumu Valsts kancelejai Valsts un pašvaldību iestāžu amatu katalogam. Attiecībā uz amatu saimi “Sociālais un psiholoģiskais atbalsts. Sociālā darba joma” tika sniegti priekšlikumi, precizējot katra amata pienākumus, ierosinot veikt izmaiņas mēnešalgu grupās un to līmeņos un ceļot zemāko atalgojuma sliekšni sociālā darba jomas profesijās.

Sociālo pakalpojumu klāsta paplašināšana ir jāsaista ar to kvalitātes paaugstināšanu, kas savukārt ir saistīta ar speciālistu izglītību, viņu profesionālajām zināšanām un prasmēm. Šobrīd obligāta prasība sociālajam darbiniekam ir otrā līmeņa augstākā izglītība. Taču augstskolās, kurās gatavo speciālistus sociālajam darbam, ir ļoti ierobežots budžeta vietu skaits. Lielākā daļa studējošo par šo izglītību maksā paši. Labklājības ministrija cenšas veicināt sociālā darba izglītības pieejamību. Tā ik gadu konsultējas ar Izglītības un zinātnes ministriju, lai, balstoties uz studiju kvalitātes izvērtējumu, palielinātu budžeta vietu skaitu tajās augstskolās, kurās studiju rezultāti atbilst darba tirgus prasībām. Tā, piemēram, 2020. gadā tika atsākta studējošo uzņemšana Latvijas Universitātē sociālā darba bakalaura programmā, kurā pieejamas 10 budžeta vietas. Labklājības ministrija ir aicinājusi Izglītības un zinātnes ministriju 2021. gadā studiju vietu skaitu palielināt līdz 20. Ņemot vērā darba devēju viedokli par Rīgas Stradiņa universitātes sasniegumiem sociālā darba studiju programmu absolventu sagatavošanā, Labklājības ministrija ir aicinājusi Veselības ministriju katru gadu palielināt no valsts budžeta finansētu studiju vietu skaitu Rīgas Stradiņa universitātē par divām vietām, kamēr pirmajā kursā būs sasniegtas 12 vietas. Sarunas ar Izglītības un zinātnes ministriju par budžeta vietu palielināšanu sociālā darba studiju programmās tiks turpinātas.

R. Petraviča. Sociālās jomas svarīgākie akcenti 2021.–2027. gada plānošanas periodā

Tiek meklētas arī citas iespējas, kā atbalstīt topošos studentus, ņemot vērā, ka dažkārt students spiests pārtraukt studijas, jo nespēj par tām samaksāt.

Jau šobrīd pašvaldībām kā darba devējām ir iespējams veidot dažādas atbalsta programmas, piemēram, stipendiju programmas studentiem, kas apgūst sociālo darbu un ir gatavi pēc studijām strādāt konkrētā pašvaldībā.

Eiropas Savienības (ES) struktūrfondu 2021.–2027. gada plānošanas periodā Labklājības ministrija ir iecerējusi izveidot atbalsta mehānismu stipendiju piešķiršanai sociālajiem darbiniekiem, kuri augstskolu programmu ietvaros apgūs projektā piedāvātos mācību moduļus sociālajam darbam ar dažādām klientu grupām, kā arī vēlēšies apgūt supervīziju. ES finansējuma piešķiršana ir atkarīga no sarunām ar atbildīgajām nacionālajām un ES institūcijām un atbilstoša pieņemuma sagatavošanas un apstiprināšanas.

Sociālā darbinieka, tāpat kā jebkuras citas profesijas, prestižs ir komplekss jautājums un sastāv no daudziem faktoriem, piemēram, no profesijas standarta un izmantoto metožu mūsdienīgas attīstības, sabiedrības, arī politiķu, novērtējuma un atpazīstamības, profesionāļu piederības sajūtas, savas vērtības apzināšanās un sociālo darbinieku kopienas attīstības, vienotas profesionālās kvalifikācijas novērtējuma un atzīšanas sistēmas (sertificēšanas) esamības, konkurētspējīga atalgojuma u. tml.

2020. gadā tika uzlabots sociālā darbinieka profesijas standarts, kas tapa sadarbībā ar darba devējiem, augstskolām un profesionālajām sociālo darbinieku asociācijām. Jaunajā standartā ir uzsvērtas cilvēktiesību un sociālā taisnīguma vērtības, pausta ticība pozitīvām pārmaiņām cilvēku un visas valsts dzīvē.

Vienlaikus ministrija ir izvirzījusi vairākus mērķus sociālā darba profesijas attīstībai projektā “Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam”, tostarp – stiprināt uzticēšanos sociālajiem darbiniekiem, gādāt, lai sociālā darbinieka profesija ir prestiža un tajā strādā pietiekams skaits profesionālu cilvēku, panākt adekvātu atalgojumu par veikto darbu sociālajā jomā, paaugstināt sociālā darba speciālistu un sociālo pakalpojumu sniedzēju profesionālo kompetenci un pilnveidot darba metodes. Mērķu sasniegšanai tiek plānoti dažādi uzdevumi un pasākumi, kas saistīti gan ar profesijas tiesiskā regulējuma un robežu nostiprināšanu, gan ar sociālā darba speciālistu profesionālu spēcīnāšanu un darbu pie metodiskās bāzes un atbalsta sistēmas mūsdienīgas attīstības, gan pasākumiem sociālā darba atpazīstamībai un sabiedrības viedokļa maiņai.

Neapšaubāmi, profesionālu praktiķu sagatavošanai sociālā darba jomā universitātēm un citām augstskolām ir visbūtiskākā loma. Aktuālais izaicinājums augstākās izglītības iestādēm ir nodrošināt praksei sagatavotus sociālos darbiniekus. Sociālā darba politikas turpmākai attīstībai būtiska ir pierādījumos un pētījumos balstīta sociālā darba prakse, tādēļ atbalstāms ir augstākās izglītības

iestāžu un to studentu ieguldījums pētījumu izstrādē, kas rada bāzi un pamatojumu sociālā darba politikai un praksei atbilstoši aktuālajai situācijai valstī un jaunākajām tendencēm pasaulē.

Eiropas Savienības struktūrfondu 2021.–2027. gada plānošanas periodā ministrija plāno daudz aktīvāk sadarboties ar valsts finansētajām augstskolām, pilnveidojot un realizējot gan profesionālās kompetences pilnveides programmas sociālajiem darbiniekiem ar izglītību un darba pieredzi, gan arī izstrādājot un piedāvājot augstskolu programmās iekļaut mācību moduļus darbam ar dažādām klientu grupām.

Novēlu sociālajiem darbiniekiem būt lepniem un pārliecinātiem par savu profesiju un savu profesionālo ieguldījumu. Ikviens no jums ir sociālā darba vēstnesis un savas profesijas seja. Spēku, izturību un iedvesmu šajā pārmaiņu un iespēju laikā!